УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Контрастивна анализа деагентивних конструкција у немачкој и српској дневној штампи

КАНДИДАТА мастера Јоване Стојановић
и МЕНТОРА проф. др Јелене Костић-Томовић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. *Датум и орган који је именовао комисију*: Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на Десетој електронској седници одржаној 7–13. септембра 2021. године донело је Одлуку којом се образује Комисија за одобрење теме за израду докторске дисертације мср Јоване Стојановић „Контрастивна анализа деагентивних конструкција у немачкој и српској дневној шампи”. (Комисија: (1) проф. др Бранислав Ивановић, ванредни професор (председник Комисије), (2) проф. др Анете (Annette) Ђуровић, редовни професор, (3) проф. др Софија Биланџија, ванредни професор, (4) доц. др Гордана Ристић (Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за германистику) и (5) проф. др Душанка Вујовић, ванредни професор, (Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за српски језик и лингвистику).

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. председник комисије: др Бранислав Ивановић, ванредни професор, изабран 6. 2. 2018. године за ужу научну област Германистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. др Анете (Annette) Ђуровић, редовни професор, изабрана 7. 12. 2016. године за ужу научну област Германистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. проф. др Софија Биланџија, ванредни професор, изабрана 29. 1. 2019. године за ужу научну област Скандинавистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду
4. др Гордана Ристић, доцент, избарана 29. 10. 2018. године за ужу научну област Германистика, Филозофски факултет у Новом Саду
5. др Душанка Вујовић, ванредни професор, изабрана 4. 6. 2020. године за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филозофски факултет у Новом Саду.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Мср Јована Стојановић рођена је 1992. године у Београду. Матурирала је 2011. године у Четвртој београдској гимназији и уписала се на Филолошки факултет у Београду, студијски програм ЈКК, профил Немачки језик, књижевност, култура. Основне академске студије првог степена завршила је у року, 2015. године, са просечном оценом 9,38 (девет и 38/100).

Исте године уписала се на мастер-студије, такође на Филолошком факултету у Београду, и то на модул Језик, књижевност, кулура. И мастер-студије завршила је у року, 2016. године, са просечном оценом 10,00 (десет). Мастер-рад на тему *Глаголски вид и његове реализације у немачком језику* написала је под менторством проф. др Анете (Annette) Ђуровић.

Од 2017. године мср Јована Стојановић је студент докторских студија на Филолошком факултету у Београду, на модулу Наука о језику.

Током свих нивоа студија кандидаткиња се усавршавала на немачком говорном подручју. Била је стипендиста Немачке фондације за академску размену ДААД 2014. године (Универзитет у Дуизбургу и Есену), а стипендиста Аустријске фондације за академску размену ОЕАД 2016. године (Беч, Институт за транслатологију).

На немачком говорном подручју кандидаткиња се усавршавала и на властиту иницијативу, тј. у властитој организацији. Најновије усавршавање, које је било планирано за 2020. годину, морало је, нажалост, бити одложено због пандемије.

Прва практична и радна искуства у струци Јована Стојановић стицала је већ као студент основних академских студија.

Од 2012. до 2016. године предавала је, тако, на курсевима немачког језика у Центру за учење страних језика Берлиц. У склопу мастер студија била је на методичкој пракси у Трећој београдској гимназији, а на преводилачкој пракси у предузећу Иолар. Током 2016. била је хонорарни сарадник Гетеовог института у Београду, где је радила у библиотеци. Као професор немачког језика радила је у Војној гимназији у Београду, 2016. и 2017. године, да би се затим запослила у београдском представништву Немачке фондације за академску размену ДААД, у коме је била задужена за промоцију науке и неговање академске сарадње између Немачке и Србије.

Марта 2018. мср Јована Стојановић изабрана је за демонстратора за Немачки језик на Катедри за германистику Филолошког факултета у Београду, а септембра исте године за лектора за Немчки језик. Као демонстратор била је превасходно задужена за вежбе из предмета Немачки језик 6 (Лексикографија), а након избора у звање лектора преузела је и вежбе из још неколико теоријских предмета: Немачки језик 1 (Морфологија 1), Немачки језик 2 (Морфологија 2), Немачки језик 5 (Творба речи), Немачки језик 7 (Лингвистика текста) и Немачки језик 8 (Прагматика).

Поред задатака које обавља на Катедри за германистику Филолошког факултета у Београду, мср Јована Стојановић је од 2020. испитивач за предмет Немачки језик у Комисији за полагање стручног испита у области заштите архивске грађе, при Министарству културе и информисања Републике Србије и при Архиву Србије.

Преводи стручне и књижевне текстове, а била је и преводилац чланова српске делегације на Сајму књига у Лајпцигу и на Сајму књига у Франкфурту 2017. године.

Активна је и у промоцији књижевног стваралаштва на немачком језику. У том контексту учествовала је на низу књижевних трибина Гетеовог института у Београду, Дома културе Студентски град, Културног центра Београда и Гетеовог друштва у Београду.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидаткиња је до сада објавила следеће научне чланке, делом у зборницима са научних скупова на којима је учествовала, а делом у научним часописима:

Стојановић, Ј. (2019). Валентност глагола са префиксом *aus-* у немачком језику и њихови еквиваленти у српском. *Савремена проучавања језика и књижевности X(1). Зборник радова са X научног скупа младих филолога Србије*, Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, 61–73. (М 63)

Стојановић, Ј. (2020). Појмовне метафоре у настави немачког као страног језика – на примеру глагола са префиском *auf-*. *Језици и културе у времену и простору 9 (2),* Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, 417–432. (М 14)

Стојановић, Ј. (2021). Прагматичке информације у двојезичним речницима за језички пар

немачки и српски (или хрватски). *Узданица XVIII(1),* Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 159-180. (М 51)

Мср Јована Стојановић учестовала је или је припремила учешће са саопштењима на неколико домаћих и међународних научних скупова:

- *Валентност глагола са префиксом* aus- *у немачком језику и њихови еквиваленти у српком*, X научни скуп младих филолога Србије, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 2017.
- *Појмовне метафоре у настави немачког као страног језика – на примеру глагола са префиксом* auf-*,* Језици и културе у времену и пројстору 9, Филозофски факултет у Новом Саду, 2019.
- *Модерни речници у функцији просечног корисника: стари проблеми, савремени правци и нови изазови*, Лексикографски сусрети, Филолошки факултет у Београду. (Скуп је планиран за мај 2020, а затим одложен до даљег услед пандемије.)

Поред тога, мср Стојановић присуствоала је скупу *Transkulturalität als integratives Element in der Germanistik*, који је одржан септембра 2019. године на Филолошком факултету у Београду.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидат мср Јована Стојановић **испуњава све услове за израду докторске дисертације**.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена проф. др Јелена Костић-Томовић, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, Катедра за германистику, Студијска група за немачки језик, књижевност и културу.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација – наведени су битнији радови из области лингвистике текста.

Костић-Томовић, Ј. (2016). Обрасци текстуализације – језичка и културна условљеност на примеру продичних огласа. У: Костић-Томовић, Ј. и др. *У царству речи – језици и културе. Зборник у част проф. др Јовану Ђукановићу поводом 85. рођендана*. Београд: Филолошки факултет / ФОКУС – Форум за интеркултурну комуникацију, стр. 122–153.

Биланџија, С., Костић-Томовић, Ј. & Томовић, Н: (2015). Семантичка анализа глагола ходања у српском језику и њихови еквиваленти у германским језицима. У

Младенова, М. (приредила) *Движение и пространство в славянските езици, литератури и култури, том I: Езикознание Сборник с доклади от Дванадесетите международни славистични четения, 9–10. май 2014, Софийския университет „Св. Климент Охридски*: София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски", стр. 74–79.

Костић-Томовић, Ј. (2011). Поименичени инфинитиви и њихова обрада у речницима савременог немачког језика. У *Анали Филолошког факултета XXIII–2*, 119–131.

Костић-Томовић, Ј. (2011). Именица 'Seinende, n.' као филозофски термин и њена употреба у есејистици и у новинским текстовима. У *Анали Филолошког факултета XXIII-1*, 257-270.

Костић-Томовић, Ј. (2010). Супстантивизација партиципа презента у немачком језику и проблем еквиваленције. У *Преводилац 64*, 24–42.

Костић-Томовић, Ј. (2009). Језичка еквиваленција и њени типови. У *Преводилац 61*, 21–41.

Костић, Ј. (2003). Новински огласи повезани са смрћу у српском и немачком језику. У *Socjolingwistyka* 17, 127–142.

Костић, Ј. (2007). *Именице настале конверзијом у савременом немачком књижевном језику и њихови еквиваленти у српском*. Необјављена докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет.

Костић, Ј. (2003). Текст у германистичкој лингвистици између 1970. и 2000. У *Philologia 1*, 21–29.

Костић, Ј. (2003). Новински огласи као део ритуала везаних за смрт- Историјат и типови. У *Коммуникативное поведение славянских народов. Русские, сербы, чехи, словаки, поляки*. Воронеж: ИСТОКИ, 134–146.

Костић, Ј. (2002). *Умрлице у немачкој и српској штампи*. Необјављен магистарски рад. Београд: Филолошки факултет.

Комисија сматра да проф. др Јелена Костић-Томовић, редовни професор, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације из области германистике, контрастивне лингвистике, лингвистике текста и семантике.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

1. Формулација назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је назив тезе *Контрастивна анализа деагентивних конструкција у немачкој и српској дневној шампи* **прикладан и да адекватно репрезентује суштину предложене теме истраживања**.

2. ***Предмет (проблем) истраживања***

Предмет научног истраживања докторске дисертације биће контрастивна анализа деагентивних конструкција у немачкој и српској дневној штампи. Рад ће испитати морфосинтаксичке, лексичко-семантичке, текстуалне, стилске и функционалне аспекте деагентивних конструкција у трима врстама новинског текста са доминантно информативном функцијом – вест, извештај и саопштење.

На основу увида у стручну и научну литературу, кандидаткиња констатује да деагентивност као функционално-семантичка категорија није контрастивно обрађивана на грађи немачког и српског језика, нити је досад проучавана улога деагентивних конструкција у новинским врстама текста у оквиру датог језичког пара, те се намеће јасна потреба за истраживањем овога типа. Досадашња немачко-српска (српскохрватска) контрастивна истраживања махом се ограничавају само на један од видова изражавања деагентивности – на пасивну дијатезу (в. Bačvanski 1971, Selimhodžić-Zilić 1983, Steindl & Mikić 1982, Šnel-Živanović 1983), обично без узимања у обзир функционалних аспеката, тако да је предмет истраживања неоправдано остао фрагментарно и недовољно проучен.

Деагентивне конструкције кандидаткња намерава да испита као маркере *концепцијске писаности / језика дистанце* у немачким и српским новинским текстовима са примарно информативном функцијом (вест, извештај и саопштење), позивајући се на проксимално-дистални модел (нем. *Nähe-Distanz-Modell*) Коха и Естерајхера (Koch & Oesterreicher 1985, 1994). Кох и Естерајхер (1985: 17–24) разликују две димензије језичког израза – медијум (графички и фонички код) и концепцију (*језик блискости* и *језик дистанце*). Однос између графичког и фоничког кода аутори приказују као дихотомију, док концепцијску димензију представљају у виду континуума, чије су крајње тачке полови *усмено* и *писано*. Форме комуникације позициониране уз пол *концепцијске усмености* аутори означавају као *језик блискости*, а форме комуникације око пола *концепцијске писаности* називају *језиком дистанце*. Медијска и концепцијска раван међусобно су независне, из чега следи да избор медијума не условљава избор језичких стратегија (Koch & Oesterreicher 1994: 587).

При дефинисању појма агенс кандидаткиња полази од постулата теорије прототипа, што нам омогућава врло широко одређење ове семантичке улоге (Dowty 1991: 571–575; уп. Rosch & Mervis 1975, Lakoff 1977, Dahl 1987). Теорија прототипа заснива се на схватању да у оквиру сваке категорије постоје централни и периферни елементи, при чему категорије немају јасно одређене границе. Припадност категорији је градабилна и не одређује се на основу тога да ли ентитет поседује неопходна и довољна својства, већ према степену сличности са централним представником – прототипом. Агенс је сходно томе степенаста категорија, чији представници нису подједнако репрезентативни и могу делити различит број својстава са прототипом (Primus 1999: 35). У раду се позивамо на Даутијев (Dowty 1991) приступ, који је у германистичкој лингвистици развила Б. Примус (Primus 1999; 2012b), и заступамо становиште да су семантичке улоге вишедимензионални

концепти. Прототипичан елемент – протоагенс – најрепрезентативнији је представник дате категорије, онај ентитет који поседује њена најистакнутија својства (Dowty 1991: 572). Надовезујући се на одређење скупа обележја протоагенса Д. Даутија (1991: 572) и Б. Примус 2012а: 71; 2012б: 16–31), кандидаткиња формулише следећа протоагентивна инхерентна обележја: а) вољна укљученост у радњу; б) контрола над радњом (у традиционалном смислу ово обележје приписује се аниматном учеснику који иницира радњу, утиче на њен ток и сноси одговорност за радњу, уп. Blume 2000: 129); свесност (и/или перцепција); г) узроковање догађаја, радње или промене стања другог учесника; д) аутономно кретање (у односу на позицију другог учесника). Иако из наведених обележја протоагенса следи да прототипичан агенс јесте човек, кандидаткиња се не ограничава на такво традиционално уско схватање агенса као вољног живог бића које има контролу над радњом (в. Paducheva 2000: 125). Учесник не мора поседовати сва наведена протоагентивна инхерентна обележја да би се дефинисао као агенс, будући да у оквиру једне категорије нема сваки члан исти статус, чиме се одступа од поставки класичне семантике. Како је агенс семантичка категорија која се лексикализује и граматикализује (Алановић 2005: 158), ваља напоменути да на синтаксичкој равни прототипичан агенс и у немачком и у српском језику врши функцију граматичког субјекта у номинативу.

Кандидаткиња у раду намерава да прошири теоријску основу за анализу деагентивности у немачком и српском језику са циљем пружања целовитог описа и објашњења начина функционисања ове комплексне, делом граматикализоване, а делом лексикализоване функцкионално-семантичке категорије. У складу са изнесеним схватањем агенса из перспективе теорије прототипа, деагентивност ће се у овом истраживању сматрати степенастом категоријом, са центром и периферијом – са прототипом и мање прототипичним представницима. Сходно томе, под деагентивним конструкцијама подразумеваће се не само конструкције без агенса на формалном и семантичком плану, које чине централне, прототипичне представнике категорије, већ и конструкције са нижим степеном деагентивног значења – конструкције са дефокусираним агенсом. У раду ће бити представљен модел за анализирање деагентивности, на основу следећих нивоа деагентивног значења конструкција: 1) деагентивне конструкције у ужем смислу – конструкције без агенса и на формалној и на семантичкој равни; 2) конструкције са формално исказаним дефокусираним агенсом; 3) конструкције са формално неисказаним дефокусираним агенсом, садржаним у семантичкој структури; 4) конструкције са формално израженим непрототипичним агенсом који се употребљава наместо ефективног вршиоца; 5) конструкције са пресупонираним агенсом, код којих је агенс могуће реконструсати на надреченичном нивоу и 6) конструкције са пресупонираним агенсом, код којих је агенс могуће реконструсати на основу ванјезичког знања. Деагентивне конструкције у ширем смислу у овом ће истраживању, дакле, обухватити средства којима се ефективни прототипични агенс: а) укида; б) маргинализује; в) генерализује; г) индетерминише; д) деперсонализује или ђ) анонимизује.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања подобан својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у области дисертације.

3. ***Библиографија прелиминарних истраживања***

Кандидат мср Јована Стојановић приложила је прелиминарну библиографију од 159 библиографских јединица релевантних за истраживање.

Adamzik, Kirsten (2001). *Kontrastive Textologie. Untersuchungen zur deutschen und französischen Sprach-und Literaturwissenschaft*. Tübingen.

Ágel, Vilmos & Hennig, Mathilde (Hrsg.) (2006a): *Grammatik aus Nähe und Distanz. Theorie und Praxis am Beispiel von Nähetexten 1650–2000*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Ágel, Vilmos & Hennig, Mathilde (2006b): Theorie des Nähe- und Distanzsprechens. In: Ágel, Vilmos & Hennig, Mathilde (2006a) *Grammatik aus Nähe und Distanz. Theorie und Praxis am Beispiel von Nähetexten 1650-2000*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 3–31.

Ајџановић (=Војновић), Јелена (2007). *Агенс у номинализованим структурама*. Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. Нови Сад: Матица српска, 131–141. НЕМА У ТЕКСТУ

Alanović, Milivoj (2004). Prilog tipologiji agensa (na primerima iz srpskog, francuskog i nemačkog jezika). *Prilozi proučavanju jezika 35*, 193–204.

Алановић, Миливој (2005). Типологија и кореференцијалност агенса у српском, француском и немачком језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XLIII/1–2*, 151–232. Нови Сад: Матица српска.

Алановић, Миливој (2006). Формалносинтаксички обрасци идентификације агенса. *Прилози проучавању језика, 37*, 105–116.

Алановић, Миливој (2011). *Каузативност – манипулативност: од концепта ка форми*. Нови Сад: Филозофски факултет.

Alosevičienė, Eglė (2010). Zum heckenfunktionalen Potenzial von unpersönlichen Konstruktionen im Deutschen und im Litauischen. *Kalbų Studijos, 16*, 10–14.

Ammann, Hermann (1961). *Nachgelassene Schriften zur vergleichenden und allgemeinen Sprachwissenschaft, 12.* Auslieferung durch das Sprachwissenschaftliche Institut der Leopold-Franzens-Universität.

Arntz, Reiner (1990). Überlegungen zur Methodik einer 'Kontrastiven Textologie'. In: Arntz, R./ Thome, G. (eds.): *Übersetzungswissenschaft. Ergebnisse und Methoden. Wolfram Wilss zum 65.Geburtstag.* Tübingen, 393– 404.

Bačvanski, Marija (1971). *Prevođenje nemačkog pasiva na srpskohrvatski jezik u delima Tomasa Mana.* Neobjavljen magistarski rad. Beograd: Filološki fakultet.

Beaugrande, Robert de & Dressler, Wolfgang U. (1981). *Einführung in die Textlinguistik.* Tübingen: Niemeyer.

Belaj, Branimir (2002). Nominalizacija kao strategija pasivizacije. *Suvremena lingvistika, 53*(1/2), 11–26.

Bittner, Johannes (2003). *Digitalität, Sprache, Kommunikation : eine Untersuchung zur Medialität von digitalen Kommunikationsformen und Textsorten und deren varietätenlinguistischer Modellierung.* Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Blume, Kerstin (2000). *Markierte Valenz im Sprachvergleich: Lizenzierungs- und*

Linkingbedingungen. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
Brinker, Klaus (1971). *Das Passiv im heutigen Deutsch.* Form und Funktion. München: Max Hueber Verlag.
Brinker, Klaus (2000). Textfunktionale Analyse. In: Brinker, Klaus, Antos, Gerd, Heinemann, Wolfgang & Sager, Sven (Hrsg.): *Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 175–185.
Brinker, Klaus (2010). *Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden.* 7. durchgesehene Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
Bugarski, Ranko (1995). *Jezik od mira do rata.* 2. izdanje. Beograd: Slovograf.
Burger, Harald (2000). Textsorten in den Massenmedien. In: Brinker, Klaus, Antos,Gerd, Heinemann, Wolfgang & Sager, Sven (Hrsg.). *Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. Berlin/New York: de Gruyter, 614–628.
Burger, Harald (2005). *Mediensprache. Eine Einführung in Sprache und Kommunikationsformen der Massenmedien*. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
Bzdęga, Andrzej (1980). Agensabgewandte Konstruktionen im Deutschen Polnischen. In: *Studia Germanica Posnaniensia* 9, 37–54.
Bucher, Hans-Jürgen (1986). *Pressekommunikation. Grundstrukturen einer öffentlichen Form der Kommunikation aus linguistischer Sicht.* Tübingen: Max Niemeyer.
Croft, William & Cruse, D. Alan (2004). *Cognitive linguistics.* Cambridge: Cambridge University Press.
Cruse, David Alan (1973). Some Thoughts on Agentivity. *Journal of Linguistics 9*, 11–23.
Clyne, Michael (1987). Cultural differences in the organization of academic texts. In: *Journal of Pragmatics 11*, 211–247.
Dahl, Osten (1987). Case Grammar and prototypes. In: Dirven, Rene & Radden, Günter (eds.): *Concepts of case.* Tübingen: Narr, 147–161.
Dowty, David (1991). Thematic proto-roles and argument selection. *Language, 67* (3), 547–619.
Duden (2009). *Grammatik der deutschen Gegenwartssprache.* 8., überarbeitete Auflage. Mannheim/Zürich: Dudenverlag.
Durbaba, Olivera (2004). Новински текстови у настави српског језика као страног. *Научни састанак слависта у Вукове дане, 32/1*, Београд, 271–278.
Durbaba, Olivera (2005). *Pressetexte in Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache. Auswahl und Didaktisierung*. Diss. Universität Leipzig.
Durbaba, Olivera (2005). Textsortenvielfalt in der deutschsprachigen Publizistik: Versuch einer Klassifizierung. *Philologia, III*, 43–53.
Dürscheid, Christa (2003). Medienkommunikation im Kontinuum von Mündlichkeit und Schriftlichkeit.Theoretische und empirische Probleme. In: *Zeitschrift für Angewandte Linguistik, 38*, 37–56.
Dürscheid, Christa (2006). Äußerungsformen im Kontinuum von Mündlichkeit und Schriftlichkeit. Sprachwissenschaftliche und sprachdidaktische Aspekte. In: Neuland, Eva (Hrsg.): *Variation im heutigen Deutsch: Perspektiven für den Sprachunterricht.* Frankfurt/Main: Lang, 375–388.
Dürscheid, Christa (2007): Private, nicht öffentliche und öffentliche Kommunikation im Internet. In: *Neue Beiträge zur Germanistik, 6*, 22–41.
Dürscheid, Christa (2016): Neue Dialoge – alte Konzepte? In: *ZGL 44*, 437–468.
Đurović, Annette (2011). *Grundfragen der deutschen Syntax*. Beograd: Filološki fakultet.

Engel, Ulrich (1988). *Deutsche Grammatik*. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
Engel, Ulrich (1996). *Deutsche Grammatik*. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
Engel, Ulrich (2004). *Deutsche Grammatik.* München: IUDICIUM Verlag.
Engel, Ulrich, Srdić, Smilja, Alanović, Milivoj & Đurović, Annette (2012). *Deutsch-serbische kontrastive Grammatik. Teil I: Der Satz.* München/Berlin/Washington/D.C.: Verlag Otto Sagner.
Engel, Ulrich, Alanović, Milivoj, Ivanović, Branislav & Ninković. Sanja (2014). *Deutsch-serbische kontrastive Grammatik. Teil III: Verb und Verbalkomplex.* München/Berlin/Washington/D.C.: Verlag Otto Sagner.
Eroms, Hans-Werner (1974). Beobachtungen zur textuellen Funktion des Passivs. In: Schmidt, Ernst-Joachim (ed.). *Kritische Bewahrung. Beiträge zur deutschen Philologie. Festschrift für Werner Schröder zum 60*. Geburtstag, 162–184.
Eroms, Hans-Werner (2000*). Syntax der deutschen Sprache.* Berlin/New York: Walter de Gruyter.
Eroms, Hans-Werner (2008). *Stil und Stilistik: eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
Fandrych, Christian & Thurmair, Maria (2011). *Textsorten im Deutschen. Linguistische Analyse aus sprachdidaktischer Sicht.* Tübingen: Stauffenburg Verlag Brigitte Narr.
Fillmore, Charles J. (1968). The case for case. In: Bach, Emmon & Harms, Robert T. (Hrsg.) *Universals in linguistics theory*. New York: Holt, Rionehart & Winston, 1–90.
Fix, Ulla (2019). Text- und Textlinguistik. In: Janich, Nina (Hg.): *Textlinguistik. 15 Einführungen.* Tübingen: Narr, 17–34.
Fleischer, Wolfgang & Barz, Irmhild (2007). Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
Hänse, Günther (1970). Sprachliche Mittel der unpersönlichen Ausdrucksweise. *Deutschunterricht*, *23*, 720–727.
Harweg, Roland (1968). Textologische Analyse einer Zeitungsnachricht. In: *Replik 1/2*, 8–12.
Hauser, Stefan & Luginbühl, Martin (edd.) (2015). *Hybridisierung und Ausdifferenzierung. Kontrastive Perspektiven linguistischer Medienanalyse*. Bern etc.: Peter Lang.
Harweg, Roland. (1979). *Pronomina und Textkonstitution*. 2., verbesserte und erweiterte Auflage. München: Fink Verlag.
Heinemann, Wolfgang & Viehweger, Diether (1991). *Textlinguistik*: *eine Einführung*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
Helbig, Gerhard (1997). Man-Konstruktionen und/oder Passiv?. *Deutsch als Fremdsprache*, *34* (2), 82–85.
Helbig, Gerhard (2006). Funktionsverggefüge – Kollokationen – Phraseologismen. Anmerkungen zu ihrer Abgrenzung – im Lichte der gegenwärtigen Forschung. In: Breuer, Ulrich/ Hyvärinen, Irma (Hrsg.): *Worter – Verbindungen*. *Festschrift fur Jarmo Korhonen zum 60*. *Geburtstag*. Frankfurt/M.: Lang, 165–174.
Helbig, Gerhard & Buscha, Joachim (2001). *Deutsche Grammatik*. *Ein Handbuch fur den Auslanderunterricht*. Neubearbeitung. Berlin etc.: Langenscheidt.
Heringer, Hans-Jürgen (1967): Wertigkeiten und nullwertige Verben im Deutschen. *Zeitschrift für deutsche Sprache 23*, 13–37.
Ивић, Милка. (1961/62). Један проблем словенске синтагматике осветљен трансформационом методом. *Јужнословенски филолог, XXV*, 137–151.
Ивић, Милка (1962/63). Категорија „man-Sätze" у словенским језицима. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, *VII*, 93–98.

Ivić, Milka (1963). Osnovne tipološke karakteristike srpskohrvatske impersonalne rečenice. *Književnost i jezik, X/1,* 18–24.
Ivić, Milka (1968). O dubinskom modelu slovenske proste rečenice sa semantičkim obeležjem „anonimnost subjekta". *Književnost i jezik, XV/2,* 5–12.
Ивић, Милка (1976). Проблем перспективизације у синтакси. *Јужнословенски филолог, XXXII,* 29–46.
Ивић, Милка (2000). О модификатору улоге агенс. *Јужнословенски филолог, LVI/1–2*. 463–467).
Ивић, Милка (2002). О појму 'одговорност' и 'агентивној' улози оруђа за вршење радње. *Јужнословенски филолог LVII,* 15–22.
Janković, Marija V. (2016). Trpni glagolski pridev kao korespondent nemačkog participa II. *Nasleđe,* Kragujevac, *13*(33), 61–75.
Клајн, Иван (2011). Избор речи и обрта. У: Ивић, И., Клајн, И., Пешикан, М., Брборић, Б. *Српски језички приручник*. 5. издање. Београд: Београдска књига, Службени гласник, 165–203.
Кликовац, Душка (2001). О бирократизацији српског језика. *Наш језик, 34,* 1/2, 85–110.
Klikovac, Duška (2008). *Jezik i moć.* Beograd: Biblioteka XX vek.
Кликовац, Душка (2008). О стилским, идеолошким и утилитарним аспектима номинализације у српском језику. *Јужнословенски филолог, 64,* 177–188.
Koch, Peter & Oesterreicher, Wulf (1985). Sprache der Nähe – Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgeschichte. *Romanistisches Jahrbuch 36,* 15–43.
Koch, Peter & Oesterreicher, Wulf (1990). *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch.* Tübingen: Niemeyer.
Koch, Peter & Wulf Oesterreicher (1994). Schriftlichkeit und Sprache. In: Günther, Hartmut und Otto Ludwig (Hrsg.). *Schrift und Schriftlichkeit. Ein interdisziplinäres Handbuch internationaler Forschung.* Berlin/New York: de Gruyter, 587–604.
Koch, Peter & Oesterreicher, Wulf (2011). *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch.* 2., aktualisierte und erweiterte Auflage. Berlin/New York: de Gruyter.
Kordić, Snježana (2001). Izražavanje neodređenosti pomoću riječi 'čovjek'. *Drugi hrvatski slavistički kongres: zbornik radova I, 14,* 467–477.
Костић, Јелена (2002). *Умрлице у немачкој и српској штампи.* Необјављен магистарски рад. Београд: Филолошки факултет.
Kostić, Јелена (2003). Novinski oglasi povezani sa smrću u srpskom i nemačkom jeziku. *Socjolingwistyka 17,* 127–142.
Kostić Tomović, Jelena (2013). *Tvorba reči u savremenom nemačkom jeziku.* Beograd: FOKUS – Forum za interkulturnu komunikaciju.
Кремзер, Никола (1976). Могућност конфронтирања немачаког и српскохрватског пасива. *Анали Филолошког факултета, 12,* 621–627. Универзитет у Београду.
Lakoff, George (1977). Linguistic gestalts. In: *Papers from the 13th Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society,* 236–287.
Lenz, Magdalena (2006). *Grammatik und Stil: Das Passiv als stilistisches Mittel im Vergleich zu konkurrierenden grammatischen Konstruktionen.* Dissertation, Technische Universität Berlin.
Lück, Hartmut (1963). Zeitungsdeutsch und Umgangssprache. Untersuchungen zur Sprache des

SPIEGELS. In: *Muttersprache 73*, 327–337.
Lüger, Heinz-Helmut (1985). Methode und Gegenstandskonstitution. Überlegungen zur Untersuchung von Pressesprache. In: *Orbis Bulletin international de documentation linguistique 34*, 69–83 [ebenfalls als: L.A.U.T. Paper n0 137, Trier: Linguistic Agency University of Trier 1985].
Lüger, Heinz-Helmut (1995). *Pressesprache.* 2., neu bearbeitete Auflage. Tübingen: Max Niemeyer [=Germanistische Arbeitshefte 28].
Lutze-Miculinić, Marija (2011). Kroatische Äquivalente für deutsche grammatikalisierte Passivkonstruktionen. *Zagreber germanistische Beiträge: Jahrbuch für Literatur-und Sprachwissenschaft, 20* (1), 183–203.
Mecner, Paweł (1992). *Deagentive Strukturen im Polnischen und Deutschen*. Uniwersytet Śląski.
Милошевић, Ксенија (1971). Један случај асиметрије између израза и садржине у граматичком систему савременог српскохрватског језика. Временско значење конструкције будем + партицип пасивни. *Радови АНУБиХ XLI, Одјељење друштвених наука, Сарајево, 14*, 181–203.
Милошевић, Ксенија (1972). Неки аспекти семантичког односа конструкција пасивне (са трпним придјевом) и рефлексивне у савременом српскохрватском језику. *Књижевни језик, 1* (3–4), 63–86.
Милошевић, Ксенија (1973). Темпорално значење и синтаксичка вриједност конструкција Cop (praes. perf.) – part. pass. у српскохрватском језику. *Јужнословенски филолог, XXX/1–2*, 423–437.
Милошевић, Ксенија (1973а). Интразитивност, рефлексивна конструкција реченице и пасивна дијатеза. *Književni jezik, 2* (1–2), 29–39.
Милошевић, Ксенија (1974). Улога имперфективног вида и неких других елемената глаголског значења у семантичком конституисању и интерпретацији једног типа предиката: конструкција Cop (praes) + part. pass. (V impf). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XVII/1*, 139–171.
Милошевић, Ксенија (1978). Форма предиката и семантички тип реченице. *Књижевни језик, 4*, 3–17.
Nikula, Henrik (2000). Der Einfluss der Textlinguistik auf kontrastive Linguistik und Übersetzungswissenschaft. *Text-und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung, 1*, 843–847.
Nikula, Henrik (2006). Unpersönliche Konstruktionen. *Dependenz und Valenz: ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung = Dependency and valency* (hrsg. von Vilmos Ágel et al.), 2. Halbband, 913–920. Berlin/New York: de Gruyter.
Paducheva, Elena (2000). Verbs implying semantic role of result: correlation betweendiathesis and aspectual meaning. *Linguistishe Arbietsberichte 75*, 125–136.
Paducheva, Elena V. (2003). Is there an «anticausative» component in the semantics of decausatives*? Journal of Slavic Linguistics 11(1)*, 173–198.
Pape-Müller, Sabine (1980). *Textfunktionen des Passivs: Untersuchungen zur Verwendung von grammatisch-lexikalischen Passivformen*. (Reihe germanistische Linguistik, 29). Tübingen: Niemeyer.
Пипер Предраг, Антонић Ивана, Ружић Владислава, Танасић Срето, Поповић Људмила, Тошовић Бранко (2005). *Синтакса савременога српског језика: проста реченица*. У редакцији академика Милке Ивић. Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига; Нови Сад: Матица српска.

Пипер, Предраг & Клајн, Иван (2017). *Нормативна граматика српског језика.* 2. измењено и допуњено изд. Нови Сад: Матица српска.

Polovina, Nina (2016). *Jezička struktura ličnih oglasa u nemačkoj i srpskoj štampi kao odraz sistema društvenih vrednosti*. Neobjavljena doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu.

Pon, Leonard (2011). *Nominalphrase in der deutschen Pressesprache von heute*. Doctoral dissertation. Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences.

Primus, Beatrice (1999a). *Cases and Thematic Roles – Ergative, Accusative and Active.* Tübingen: Niemeyer.

Primus, Beatrice (1999b). Rektionsprinzipien. In: Wegener, H. (Hrsg.) *Deutsch-kontrastiv. Typologisch-vergleichende Untersuchungen zur deutschen Grammatik.* Tübingen: Stauffenburg, 135–170.

Primus, Beatrice & Schwamb, Jesssica (2006). Aspekte medialer und nicht-medialer Reflexivkonstruktionen im Deutschen. In: Breindl, Eva, Gunkel, Lutz & Strecker, Bruno (Hrsg.). *Grammatische Untersuchungen*. *Analysen und Reflexionen*. Tübingen: Narr, 223–239.

Primus, Beatrice, (2011). Das unpersönliche Passiv – Ein Fall für die Konstruktionsgrammatik? In: Engelberg, Stefan, Holler, Anke & Proost, Kristel (Hrsg.). *Sprachliches Wissen zwischen Lexikon und Grammatik.* Berlin: de Gruyter, 285–313.

Primus, Beatrice (2012a). Animacy, Generalized Semantic Roles, and Differential Object Marking. In: Lamers, Monique & de Swart, Peter (Hrsg.) *Case, word order, and prominence. Interacting Cues in Language Production and Comprehension*. Dordrecht: Springer, 65–90.

Primus, Beatrice (2012b). *Semantische Rollen. (= Kurze Einführungen in die germanistische Linguistik. Bd. 12).* Hrsg. von Meibauer, Jörg und Steinbach, Markus. Heidelberg: Winter.

Radovanović, Milorad (1971). *Rečenice s anonimnim agensom u jeziku Ljubomira Nedića.* Novi Sad: Filozofski fakultet.

Радовановић, Милорад (1977). Декомпоновање предиката. (На примерима из српскохрватског језика). *Јужнословенски филолог, 33*, 53–80.

Radovanović, Milorad (1978). *Imenica u funkciji kondenzatora. Novi Sad: Matica srpska. (=* Посебан отисак из *Зборника за филологију и лингвистику 20/1–2* (1977): (I), I, 65–144, (II), 2, 81–160).

Радовановић, Милорад (1981). Номинализације у српскохрватском језику. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Реферати и саопштења, 7/1*. Београд: МСЦ.

Radovanović, Milorad (1988). O ‘nominalnom’ i ’verbalnom’ stilu u jeziku. Усмено и писано / писмено у књижевности и култури. Oral and Written / Literate in Literature and Culture. Ур. Светозар Петровић. Нови Сад: Војвођанска академија наука и уметности, 251–260.

Радовановић, Милорад (2002). Још о појави декомпоновања језичких јединица. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, 45/1–2*, 21–28.

Радовановић, Милорад (2006). О „именичком стилу“ у уму и језику. *Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика: зборник радова.* Ур. Предраг Пипер. Београд: САНУ.

Рајнвајн, Љубомир (1988). *Стваралаштво новинара.* Београд: Научна књига.

Rapp, Irene (1996). Zustand? Passiv?—Überlegungen zum sogenannten „Zustandspassiv “.

Zeitschrift für Sprachwissenschaft, *15* (2), 231–265.
Riesel, Elisa (1970). Stil und Gesellschaft. In: Lange, V. & Roloff, H.G. (Hrsg.): *Dichtung, Sprache, Gesellschaft. Akten d. IV. Intern. Germ.-Kongr. 1970 Princeton*. Frankfurt/M. 1971, 357–365.
Riesel, Elisa (1975). Grundsatzfragen der Funktionalstilistik. *Linguistische Probleme der Textanalyse. Jb IDS 1973*, Düsseldorf, 36–53.
Riesel, Elisa Genrikhovna & Schendels, Evgeniya Iosifovna (1975). Deutsche stilistik. Moskau.
Rolf, Eckard (1993). *Die Funktionen der Gebrauchstextsorten.* Berlin/New York: Walter de Gruyter.
Рош, Елеанор (2014). Принципи категоризације. У: Расулић, Катарина & Кликовац, Душка (ур.). *Језик и сазнање. Хрестоматија из когнитивне лингвистике.* Београд: Филолошки факултет, 45–72.
Rosch, Eleanor & Mervis, Carolyn B. (1975). Family resemblances: Studies in the internal structure of categories. In: *Cognitive Psychology 8*, 382-43.
Saavedra, Dimka (2009). Deagentivnost sintaktičkih konstrukcija u hrvatskome jeziku. *Suvremena lingvistika*, *35*(67), 69–85.
Sanders, Willy (2005). *Gutes Deutsch – besseres Deutsch: praktische Stillehre der deutschen Gegenwartssprache*. 4. unveränderte Auflage. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
Савова, Димка (2011). Неодређенолични облици глагола у српском језику. *Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са V међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 29–30. X 2010. Књижевни (стандардни) језик и језик књижевности* (1), 87–99.
Савова, Димка (2012). Пасив и његова повезаност са текстом у светлу деагентивности. *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са VI међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу*, 103–113.
Siewierska, Anna (2011). Overlap and complementarity in reference impersonals. Man-constructions vs. third person plural-impersonals in the languages of Europe. In: Malchukov, Andrej & Siewierska, Anna. *Impersonal Constructions. A cross-linguistic perspective*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, 57–89.
Sadziński, Roman (2006). Diathesen und Konversen. *Dependenz und Valenz: ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung = Dependency and valency* (hrsg. von Vilmos Ágel et al.), 2. Halbband, 963–973. Berlin/New York: de Gruyter.
Selimhodžić-Zilić, Erminka (1983). *Pasiv i njegove varijante u njemačkom i srpskohrvatskom jeziku*. Neobjavljen magistarski rad. Sarajevo/Beograd: Filološki fakultet.
Schatte, Christoph (1985). *Die Semantik kausativer Sätze: dargestellt am Deutschen und Polnischen*. Universytet Śląski.
Schoenthal, Gisela (1976). *Das Passiv in der deutschen Standardsprache*. München: Max Hueber Verlag.
Schmidt, Siegfried J. (1973): *Texttheorie. Probleme einer Linguistik der sprachlichen Kommunikation. München*: Fink.
Schmidt, Siegfried J. (1975): Zur Linguistik der sprachlichen Kommunikation. In: *Linguistische Probleme der Textanalyse. Sprache der Gegenwart.* Mannheim: Schriften des Instituts für deutsche Sprache. 20–35.
Šnel-Živanović, Margita (1983). *Pasivne konstrukcije nemačkog jezika u stručnim tekstovima i njihovi ekvivalenti u srpskohrvatskom jeziku*. Novi Sad : Filozofski fakultet.

Sowinski, Bernhard (1992). *Deutsche Stilistik. Beobachtungen zur Sprachverwendung und Sprachgestaltung im Deutschen*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.

Sowinski, Bernhard (1999). *Stilistik: Stiltheorien und Stilanalysen*. 2., überarb. u. akt. Aufl. Stuttgart: Metzler.

Srdić, Smilja (2008). *Morphologie der deutschen Sprache*. Beograd: Jasen.

Станојчић, Живојин & Поповић, Љубомир (2008). *Граматика српског језика за гимназије и средње школе.* 11, прерађено издање. Београд : Завод за уџбенике.

Steindl, Michael & Mikić, Pavao (1982). Passiv und passivische Ausdrucksmöglichkeiten im Deutschen und Kroatoserbischen. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti, (1),* 79–120. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Szatmári, Petra (2018). Es regnete Anfragen und ehe er sich‘s versah, schneite ihm eine Überraschung ins Haus. Zur synchronen Variierbarkeit der Valenz der Witterungsverben. *Beiträge zur allgemeinen und vergleichenden Sprachwissenschaft, (7),* 121–144.

Szatmári, Petra (2018). *Zentrale und periphere Passiv-Konstruktionen.* Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg.

Tam, Sami (2008). *Agensphrasen in deutschen Passivsätzen-Form, Funktion und Valenzstatus*. Dissertation, Universität Wuppertal, Fakultät für Geistes-und Kulturwissenschaften, Allgemeine Sprachwissenschaft.

Танасић, Срето (2012). Пасивне реченице у прози Иве Андрића. *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са VI међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу*, 93–101.

Танасић, Срето (2014). *Синтакса пасива у савременом српском језику.* Београд: Београдска књига, Институт за српски језик САНУ.

Танасић, Срето (2018). Безличне партиципске реченице у српском језику. У: Драгићевић, Р., Брборић, В. (ур.) *Српска славистика : колективна монографија : [радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта]*. Том 1, Језик, 407–423. Београд: Савез славистичких друштава Србије (Београд: Чигоја штампа).

Tesnière, Lucien (1980). *Grundzuge der strukturellen Syntax*. Hrsg. und übersetzt aus dem Fr. „Eléments de syntaxe structurale” (Paris 1966, 2. Aufl.) von U. Engel. Stuttgart: Klett-Cotta.

Todorović, Neda (2002). *Novinarstvo – interpretativno i istraživačko*. Beograd: Fakultet političkih nauka, Čigoja štampa.

Tošović, Branko (2002). *Funkcionalni stilovi*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität.

Trost, Igor (2019). Modalpassivische Konstruktionen und deren Funktion in Regierungserklärungen der deutschen Bundesregierungen. In: *Sprachgebrauch in der Politik,* 55–76. De Gruyter.

Van Leeuwen, Theo. Discourse and Practice (2008). *New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford University Press.

Wagner, Fritz (1977). *Untersuchungen zu Reflexivkonstruktionen im Deutschen.* Frankfurt am Main – Bern – Las Vegas: Lang.

Wiemer, Björn (2002). *Grammatikalisierungstheorie, Derivation und Konstruktionen: am Beispiel des klassifizierenden Aspekts, des Passivs und des Subjektimpersonals im slavisch-baltischen Areal*. Habilitationsschrift, Universitat Konstanz.

Yamamoto, Mutsumi (2006). *Agency and impersonality. Their linguistic and Cultural Manifestations.* Amsterdam: John Benjamins.

Zifonun, Gisela (2000). Man lebt nur einmal. Morphosyntax und Semantik des Pronomens man. In: *Deutsche Sprache*, 28, 232–253.
Zifonun, Gisela (2001). *Grammatik des Deutschen im europaischen Vergleich*. *Das Pronomen*. Teil I: *Überblick und Personalpronomen*. Mannheim: Institut für Deutsche Sprache.
Zifonun, Gisela (2003). *Grammatik des Deutschen im europaischen Vergleich*. *Das Pronomen*. Teil II: *Reflexiv- und Reziprokpronomen*. Mannheim: Institut für Deutsche Sprache.
Zifonun, Gisela et al. (1997). *Grammatik der deutschen Sprache*. Bd. 3. Berlin/New York: De Gruyter.
Žeimantienė, Vaiva (2005). Einzelsprachliche Realisierungen des Subjekt-Impersonals: Das Beispiel deutscher man-Sätze und ihrer Entsprechungen im Litauischen. *Kalbotyra*, *55*, 81–90.

4. *Циљеви истраживања*

Основни циљ истраживања је пружање контрастивног описа језичких средстава за изражавање деагентивности као функционално-семантичке категорије у немачкој и српској дневној штампи. Ауторка ће тежити томе да теоријски и практично осветли проблематику категорије деагентивности у немачком и српском језику, те да подробно испита и представи употребу и улогу деагентивних конструкција у новинским врстама текста вест, извештај и саопштење на немачком и српском језику.

Основни циљ дисертације обухвата следеће појединачне циљеве: 1) установити критеријуме за одређење деагентивности унутар датог језичког пара и формулисати модел за анализирање деагентивности према нивоу деагентивног значења конструкција; 2) на основу дефинисаних критеријума идентификовати морфосинтаксичка и лексичка средства са способношћу изражавања деагентивности у немачком и српском корпусу; 3) систематизовати ексцерпирану грађу – класификовати идентификоване конструкције према нивоу деагентивног значења, као и морфолошким, синтаксичким и лескичким својствима; 4) утврдити текстуалне функције деагентивнх конструкција у оба анализирана језика уз узимање у обзир контекстуалних фактора; 5) издвојити доминантне деагентивне обрасце у немачком и српском корпусу; 6) извршити контрастивну анализу – утврдити подударности и разлике у примени стратегија за изражавање деагентивности у новинским текстовима на морфосинтаксичкој, лексичко-семантичкој, текстуалној и стилској равни.

Рад се заснива на следећим хипотезама:

1) Деагентивне конструкције су доминантно стилско обележје новинских текстова са примарно информативном функцијом и у немачком и у српском језику.
2) Немачки и српски језик показују разлике у конфигурацији језгра и периферије категорије деагентивности. Између немачких и српских деагентивних конструкција постоје знатне морфосинтаксичке, семантичке, текстуалне и стилске неподударности.
3) Анализирани новински текстови на немачком језику испољавају виши степен деагентивности у поређењу са српским.

Будући да се у високом степену деагентивности уочава универзална тенденција ка бирократизацији језика (в. Кликовац 2008, Клајн 2011; Sanders 2005) у савременом публицистичком функционалном стилу, као један од елемената *јавног језика* (термин према Bugarski 1995: 70–71), ауторка очекује да ће анализа потврдити висок степен кореспондентности у погледу употребе деагентивних конструкција као маркера *концепцијске писаности* (*језика дистанце*) у новинским текстовима са информативном функцијом у немачком и српском језику. Са друге стране, она претпоставља да ће контрастивна анализа показати битне неподударности у немачком и српском корпусу, попут реализације маргинализованог агенса у пасивним конструкцијама, различитог статуса и употребе пасивних конструкција, декомпонованих предиката (функционалних глаголских спојева), номинализованих структура итд.

Резултати анализе требало би да укажу на комуникативни потенцијал деагентивних конструкција у анализираним врстама текста и на њихова семантичка и функционална својства, те треба да омогуће извођење закључака о факторима који утичу на употребу деагентивних конструкција у новинским текстовима, као и о принципима организовања и функционисања категорије деагентивности у немачком и српском језику.

5. *Очекивани резултати*

Предложени рад пружиће свеобухватни опис досада контрастивно непроучаване категорије деагентивности, чиме ће дати допринос контрастивним истраживањима немачког и српског језика. Имајући у виду да су опсежни контрастивнотекстолошки описи на материјалу немачког и српског језика малобројни (нпр. Костић 2002, 2003; Половина 2016), предложену дисертацију треба видети и као својеврсну допуну контрастивној немачко-српској текстологији.

Рад је осмишљен као студија која не би имала искључиво теоријске импликације, већ би нашла примену у наставној и преводилачкој пракси. Увиди које ће пружити предложена дисертација могли би бити значајни за израду уџбеника немачког као страног језика, граматика, стилистичких приручника и сл. Резултати истраживања указаће, између осталог, на важност испитивања деагентивности као функционално-семантичке категорије, као и на потребу за систематичнијим приступом деагентивности у граматикама немачког и српског језика. Рад такође следи педагошки циљ: скренути пажњу на значај богаћења и очувања језичке културе (нарочито у области савременог новинарства) и препознавања деагентивних конструкција као манипулативних језичких стратегија у медијском дискурсу.

6. ***План рада и методе истраживања***

Предложено истраживање састоји се из теоријског и емпиријског дела. У уводном делу дисертације кандидаткиња ће представити предмет, циљ истраживања, хипотезе, примењене методе, критеријуме за избор грађе, те дати сажет преглед структуре рада. Будући да је тема дисертације широко постављена и да се деагентивност може анализирати на више нивоа, истраживање се не ограничава само на један теоријско-методолошки приступ. У првом поглављу кандидаткиња намерава да изнесе теоријске поставке истраживања, ослањајући се на лингвистику текста и контрастивну лингвистику. У оквиру теоријског дела најпре ће разматрати статус деагентивних конструкција и семантичке улоге агенс у германистичкој и србистичкој литератури, а затим дати критички преглед досадашњих истраживања. Даље ће форумлисати дефиницију појмова агенс и деагентивност, полазећи од постулата теорије прототипа, те дефинисати критеријуме за одређење деагентивних конструкција унутар датог језичког пара. Затим ће представити модел за анализирање деагентивности према степену деагентивног значења конструкција. У наставку ће расправљати о језичким стратегијама које имају потенцијал да сигнализују тзв. *концепцијску писаност* / *језик дистанце* у новинским врстама текста са информативном функцијом, позивајући се на проксимално-дистални модел Коха и Естерајхера (Koch & Oesterreicher 1985, 1994).

Централни део рада замишљен је као контрастивно корпусно истраживање, чију емпиријску основу чини оригинална грађа ексцерпирана из електронских верзија четири надрегионална немачка дневна листа (*Bild, Focus, Frankfurter Allgemeine Zeitung* и *Süddeutsche Zeitung*) и четири српска дневна листа (*Блиц, Данас, Курир* и *Политика*). Главни критеријум за одабир дневних листова била је притом читаност, тј. посећеност интернет страница, а при састављању корпуса кандидаткиња је такође водила рачуна о приближно једнакој заступљености сериозне и таблоидне штампе, различитих политичких усмерења, како би обезбедила репрезентативност узорка. Грађу је ограничила на новинске текстове са претежно информативном функцијом (врсте текста вест, извештај и саопштење), који су објављени у периоду између 1. 11. 2020. и 30. 4. 2021. године у рубрикама / тематским областима *политика*, *друштво* и *привреда/економија*. Укупан број речи у немачком корпусу износи приближно 80000, а српски корпус незнатно мање – око 75000 речи, при чему појединачни текстови из оба корпуса варирају у погледу броја речи – дужина текстова креће се у распону од око 200 до приближно 700 речи по тексту. Састављање корпуса подразумевало је претрагу новинских архива доступних на званичним интернет страницама дневних новина у посматраном периоду. Додатно, кандидаткња је грађу прикупљала претраживањем референтних корпуса немачког и српског језика – *Das Deutsche Referenzkorpus – DeReKo* и *СрпКор2013.* Анализу текстова спровешће на више нивоа – испрва примењујући граматичко-структурални приступ, а у завршној фази усмериће се на функционалне аспекте деагентивних конструкција, уз примену прагматичког приступа анализи текста.

У емпиријском делу рада ауторка ће најпре на основу утврђених критеријума идентификовати морфосинтаксичка и лексичка средства са способношћу изражавања деагентивности у немачком и српском корпусу, након чека следи класификација ексцерпиране грађе према нивоу деагентивности, те морфолошким, синтаксичким и лексичким својствима. У наредној фази биће испитане текстуалне функције деагентивнх конструкција у оба језика, уз узимање у обзир контекстуалних фактора. Коначно, биће извршена контрастивна анализа и утврђене подударности и разлике у примени стратегија за изражавање деагентивности на морфосинтаксичкој, лексичко-семантичкој, текстуалној и стилској равни, при чему ће бити издвојени доминантни обрасци за изражавање деагентивности у немачком и српском корпусу. На основу извршене анализе биће изведени закључци о употреби, статусу и улози деагентивних конструкција у немачким и српским новинским текстовима са примарно информативном функцијом. У завршном делу рада биће сагледани резултати, представљени закључци и формулисане смернице за даља контрастивна, транслатолошка и глотодидактича истраживања, као и за практичну примену добијених сазнања у области превођења и наставе немачког као страног језика.

Основна истраживачка метода у раду биће метода контрастивне анализе, која омогућава да се из синхронијске перспективе установе подударности и разлике у начину изражавања функционално-семантичке категорије деагентивности у новинским текстовима на немачком и српском језику. За анализу немачког и српског корпуса примарно ће бити коришћена дескриптивна метода, уз лингвистичке методе парафразе, трансформације и супституције. При прикупљању података такође ће бити примењени методлошки поступци корпусне лингвистике.

У складу са дефинисаним истраживачким циљевима, истраживање је постављено као квалитативно. Граматичке и лексичке структуре у новинским текстовима, као и њихов комуникативни потенцијал, могу се подробно испитати само уколико се узму у обзир сви релевантни аспекти текстуалне комуникације. Код квантитативних истраживања неминовна је редукција параметара, што у неким случајевима може довести до превиђања релевантних аспеката за анализу на надреченичном нивоу. Тек на основу извршене свеобухватне квалитативне контрастивне анализе ауторка ће извести закључке о деагентивним конструкцијама у новинским текстовима са информативном функцијом у немачком и српском језику.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидат **мср Јована Стојановић** подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације из области **германистике**,

лингвистике текста, семантике и **контрастивне лингвистике**.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **проф. др Јелена Костић-Томовић** подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе **позитивну оцену** о подобности кандидата мср Јоване Стојановић и предложене теме докторске дисертације: *Контрастивна анализа деагентивних конструкција у немачкој и српској дневној шампи*, а да за ментора именује проф. др Јелену Костић-Томовић, редовног професора Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Београд, 12. 10. 2021.

КОМИСИЈА

_____

др Бранислав Ивановић, председник
ванредни професор Филолошког факултета
Универзитета у Београду

_____

др Анете (Annette) Ђуровић, члан
редовни професор Филолошког факултета
Универзитета у Београду

_____

др Софија Биланџија, члан
ванредни професор Филолошког факултета
Универзитета у Београду

_____

др Гордана Ристић, члан
доцент Филозофског факултета
Универзитета у Новом Саду

_____

др Душанка Вујовић, члан
ванредни професор Филозофског факултета
Универзитета у Новом Саду